

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta 5, poštini predal 22.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštini predal 22.
Ljubljana VII, Zadržni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.
Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
bela tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 65.

Sreda 15. avgusta 1928.

Leto III.

Za blok delavcev — proti fronti buržuazije.

Govor poslanca s. Petejana v debati o deklaraciji vlade.

Obsodba režima, ki je dovedel do umorstva. — Za svobodo in demokracijo. — Za kruh in socialno zaščito delavskemu razredu. — Za spremembo ustave, proti centralizmu in vladi kamarile. — Za mir in razorožitev v smislu sklepa Socialistične delavske internacionale. — Za samoodločbo narodov in priključitev Avstrije Nemčiji. — Za zaščito kulturnih in političnih pravic narodnih manjšin. — Proti vladi dr. Korošca, sluga radikalnega vlastodržca Vukičevića. — Za znižanju davkov.

Gospodje poslanci! Deklaracija vlade je po mojem mnenju kos papirja, ki bo dober za arhiv vladnega režima, kjer leži že več takih in morda boljše deklaracij in obljub.

Vladna deklaracija je pesek v oči
da ne rečem potegavščina poštene javnosti, ker ona ne posega v jedro sedanje krize, katera je spravila ta režim na površje. Da sedanji režim nima moralne sposobnosti in volje pogledati stvari v obraz, dokazuje deklaracija sama, v kateri se dogodka od 20. junija, omenja na tako klaverno, da ne rečem ciničen način, da je obsojanja vredno. Vlada kliče odsotne narodne poslance nazaj v narodno skupščino, kakor pičlar ptice, da jih vlovijo.

Vlada se še danes noče zavedati posledic zločina od 20. junija,
ona se ne zaveda ali se noče zavedati, da ni za zločin kriv samo zločinec, temveč

da je kriva tudi dosedanja protiparlamentarna, protidemokratska, korupcijska in kamarilska politika režima,
ki je onemogočila politiko svobode, demokracije, zakonitosti in enakopravnosti ter onemogočila politiko hegemonistične kli-

ke, prikrita kamarilsko-vojaške diktature,
v veliko škodo srbskega, hrvaškega in slovenskega delovnega ljudstva in ki je spravila edinstvo države na rob propada in stvorila krizo našega gospodarstva.

Vladna deklaracija gre preko vsega tega in se kakor maček okrog vrele kaše drži in vrti vedno v primerni razdalji od faktov, ki tvorijo središče današnje situacije v naši državi.

Vlada se ne zaveda, da se to državno krizo ne da več rešiti niti z grožnjami, niti z obljubami, temveč

samo z radikalno preustrojitvijo državne organizacije, političnega in upravnega sistema, potem najširše decentralizacije, po volji prizadetih narodov in pokrajin v tej državi,

ki naj omogoči popolno enakopravnost, svobodo, demokracijo za vse, brez razlike narodnosti, vere in razreda.

Ta vladni režim je po mojem mnenju moralno nesposoben

za izvedbo tako temeljite državne preustrojitve, brez katere je nemogoče rešiti nastalo državno krizo in privedi do sodelovanja vse narode v državi, predvsem pa hrvaški narod, kateri je danes enodušen v boju za svoje pravice. V kolikor gre za opravičene zahteve, simpatizira z njim tudi ves socialistični proletarijat v državi.

Vsled tega je državna in politična potreba

nove vlade, razpust skupščine in svobodne volitve.

1. Ta vlada naj demisionira in da mesto novi, po možnosti koncentracijski vladi in ako to ni mogoče, naj vlado sestavijo opozicijske meščanske stranke ali nevtalci;

2. ta nova vlada naj bi takoj razpustila to krvavo in nepopolno narodno skupščino in

3. razpisala takoj nove, popolnoma svobodne volitve, da narod po svoji svobodni volji določi nove smernice državne politike.

Centralizem, kateremu je podlaga Vidovdanska ustava, je kriv današnjemu ekonomskemu in političnemu stanju v državi.

Razdelitev države v male oblasti je povzročila nezadovoljstvo in onemogočila koncentracijo ekonomskih sil in kapitala; namesto razrednih nasprotstev se je razpasla plemenska mržnja. Zato je potrebna najširša decentralizacija, ako hočemo edinstvo obvarovati.

Danes dopoldne se je zastopnik vladne večine in Slovenske Ljudske Stranke, g. dr. Hohnjec, v svojem govoru dotaknil »pravanja decentralizacije, toda obžalovati moram, da v svojem govoru ni omenil, kako si to decentralizacijo zamišlja in da niti z besedico ni omenil stališča njegove stranke, ki ga je zastopala vse do onega dneva, ko je stopila v to vlado.

Ako se govori o upravni decentralizaciji, se ne more oporekati dejstvu, da je ta decentralizacija v bistvu odvisna od ustave in da je vsled tega treba predvsem naglasiti, da, ako se hoče uvesti radikalne spremembe,

se mora spremeniti tudi ustavo,
da bo mogoče te izpremembe izvesti. Kajti ustava danes onemogočuje samostojno delovanje oblasti, ki bi bile življenja zmožne, ker izrečno pravi, da v oblasti ne sme biti več kot 800.000 prebivalcev. Isto tako je govornik

pozabil ves tisti program,
vse tiste ideje o samostojni Sloveniji omeniti, ki so bile stalne točke v programu in ki so jih voditelji Slovenske Ljudske Stranke, ki je danes najjačja opora tega režima, imeli samo na jeziku.

Socialistična stranka je stala vedno in še danes stoji na stališču

edinstvene države.

v tem smislu, da se združijo vsi Srbi, Hrvati in Slovenci in tudi Bolgari, ki jih moramo za to idejo pridobiti, in da je v okviru tega državnega edinstva treba ustvariti možnost

popolne enakosti vseh državljanov, predvsem pa tudi delavskega razreda,

ki je bil do danes od vseh vladajočih kapitalističnih strank zapostavljen in teptan, ker so te stranke imele pred očmi samo svoje kapitalistične interese, za delavca pa, katerega so izkoriščevali, pa niso imeli drugega kakor same obljube, kazni, preganjanja in bremena. Radi tega mora Socialistična stranka v tej državi,

skupaj s socialisti celega sveta,
provesti boj za spremembo sistema v državi in imeti vedno v prvi vrsti pred očmi interese delavskega razreda.

Vladna deklaracija obsega par zelo interesantnih stvari; predvsem mislim oni odstavek, ki nam popolnoma jasno pove, da ima »kraljevska vlada čvrsto in odločno voljo, da uvede v državno administracijo objektivnost popolnega poštenja in največje ekspeditivnosti. S tem vlada jasno pred svetom dokumentira,

da do danes te poštenosti v upravi ni bilo.

Vredno je, da se podčrta tudi to, da vlada sama priznava, da do danes uprava ni bila takšna, kakršna bi morala biti. Vendar pa moram izreči bojazen, da bo tudi ta odstavek ostal samo na papirju. Nekaj podobnega smo imeli tudi v prvi vladi Velje Vukičevića, ki je ravno tako priznal, da si je nova vlada stavila za cilj uvesti načelo zakonitosti in zdrave uprave v državi. Isto tako je bilo vprašanje depolitizacije uradništva že nešteto krat naglašano, toda na žalost je bila depolitizacija uradništva vedno le bluf, ker vsaka stranka, ki je prišla na površje, je smatrala in obravnavala depolitizacijo samo v interesu ozko omejene hegemonistične klike.

Nadalje najdemo v deklaraciji sledeče: »Vlada si bo prizadevala, da bo državno uradništvo imelo potrebno kvalifikacijo in da bo delavoljno ter v izvrševanju svojih dolžnosti postopalo samo po zakonih.« To je zopet dokument, s katerim naša vlada pred svetom dokazuje,

da se do danes pri nas ni postopalo po zakonu

in da je točno to, kar smo nešteto krat dokazovali v naši javnosti, kar so pa gospodje ministri vedno zanikali, češ, da naše trditve niso resnične. Danes pa sami priznavajo, da je treba zakon šele uveljaviti; kar so dosedaj prakticirali in izvajali, ni imelo zakonske podlage in veljave ter so dosedaj zakone vsak po svoje razlagali in izvrševali. Kakor je to ugotovilo posebno za druge sloje v državi, tako je še posebno pomembno za delavski razred, ki so se mu kradele najosnovnejše pravice, kljub zakonom, ki so bili sprejeti od narodne skupščine in podpisani od kralja. Za delavski razred ti zakoni niso imeli veljave, ampak se jih je naravnost sabotiralo in izvajalo v njemu sovražnem smislu.

Vlada pravi nadalje, da bo pokazala »popolno razumevanje za gospodarsko stanje našega kmeta, delavca, obrtnika, trgovca in uradnika«. Tudi ta odstavek je

zelo zanimiv, važen, obenem pa tudi pomankljiv. Ako hočemo pravilno razumeti gospodarsko stanje in najti pripomočke za njegovo povzdigo in blagostanje, moramo poznati in pokazati tudi vzroke propadanja današnjega gospodarstva in

zakaj se do danes ni moglo pomagati niti kmetu, niti obrtniku, niti delavcu, dasi se je to vedno obljubljalo

ob nastopu vsake vlade in pri vsaki priliki, ko so bila gospodarska vprašanja na dnevnem redu. Politika, ki so jo vodile vladne stranke v zadnjem času, je stvorila sistem, ki je onemogočal gospodar. razvoj v državi in blagostanje kmeta, obrtnika in delavca. Zamislite si samo

davčni sistem, ki danes izsesa iz kmeta, obrtnika in delavca ter uradnika, zadnji vinar,

ki bi ga krvavo potreboval za svoje potrebe in za vzdrževanje svoje siromašne družine. S tem se samo ubija konsumna moč širokih slojev. Vsled tega se je še bolj utrdil in razpasel

sistem korupcije,

ki je vladal v zadnjem času in o katerem se je v naši javnosti veliko govorilo. Vse meščanske stranke so napovedovale neizprosni boj in skorajšnji konec korupcije. Toda vkljub vsem obljubam še do danes ni nobenega izgleda, da se bo v tem oziru napravil red ter da se povrne ukraden denar. Koliko milijonov je šlo v izgubo, namesto da bi se jih bilo uporabilo za pospešitev gospodarstva v državi. (Voja Lazič: Pripravlja se zakon o korupciji) Že dolgo nam obetajo zakon proti korupciji, zlasti pa ob nastopu vsake nove vlade. Vsak čas slišimo, da je zakon o korupciji že pripravljen, ne ve se pa popolnoma nič točnega o tem, kdaj bo sklenjen, proti komu bo naperjen in ali bo resnično pogodil korupcijo kot tako, ali pa ima samo politično-taktilno ozadje, brez stvarnega in resnega namena. Zato stojim napram temu zakonu na jako skeptičnem stališču, čeravno si želim, da bi se napram takim lopovom, ki so se predzrili polastiti se državnega denarja, postopalo z vsoto strogosti, ker je vsaka kazen premilostna za one, ki niso napravili samo denarne škode, ampak zakrivil tudi demoralizacijo v ljudstvu.

Kar se tiče takozvane hegemonije vladnega režima, s katero besedo se danes operira po celi državi in na vse strani, je to stvar, ki je po mojem mnenju potrebna objašnjenja, ker se nečim identifikirati z gotovimi ljudmi, ki imajo enostransko pojmovanje o stvari. Kadar govorim o hegemoniji vladne klike, takrat niti najmanj

ne mislim, da to hegemonijo izvaja srbski narod

kot tak, kakor se to od gotove strani trdi, in to ne samo danes, ampak tudi že poprej, in sicer ravno od tistih gospodov, ki so danes na vladi. Jaz sem vedno ločil med hegemonijo, korupcijo in nepošteno politiko, ki se vodi v Beogradu in poštenjem srbskega kmeta in delavca. Tako mislim tudi danes in nikdar mi ne bo prišlo na um, da bi radi krivic, ki jih delajo gotove klike, krivil srbski narod.

Krive so samo one klike, ki so imele v rokah režim,

kateri je vodil in pripeljal državno politiko do rezultatov, kakor jih danes vidimo.

Vladna deklaracija nam govori o dobrem državnem upravnem sistemu in pravi, da, ako narod drago plačuje, ima tudi pravico zahtevati »uslugo«. Gospodje, to je točno, ali jaz sem pričakoval, da, kadar vlada govori o pospeševanju gospodarstva, o pomoči kmetu in delavstvu, da bo tudi navedla način, kako bo prišla do tega cilja in na kak način bo mogla to izvesti. Pričakoval sem tudi, da bo s par besedami omenila, da bo v najkrajšem času omogočila

znižanje davčnega bremena,

ki onemogočuje vsak gospodarski razvoj ter po mojem mnenju izključuje pri tako visokih davčnih bremenih, kakor so direktni in indirektni davki ter davek na poslovanje in promet in monopol, možnost gospodarskega procvita in normalnega napredka. Ako vlada v resnici namerava olajšati živ-

ljenje svojim državljanom, potem bi morala uvesti radikalne spremembe, zlasti v davčni politiki, ki je kardinalnega pomena za vsako gospodarsko in državno življenje. Namesto tega pa nam je vlada v svoji deklaraciji navedla nekaj čisto drugega, kar je pravzaprav zelo slaba tolažba za davkoplačevalce. Kaj čitamo v zadnjem odstavku glede »nadaljevanja zakonodajnega dela?« »Vedno nam bo na srcu tudi skrb za obrambo, da ohranimo svoji domovini potrebni mir in red. Zelo bomo obžalovali, ako ne bomo mogli na tem programu sodelovati.« Mislim, da se je do danes že dovolj storilo za narodno obrambo in da je veliko število teh izdatkov, ki so navedeni v državnem proračunu za narodno obrambo — v skupnem znesku 2 in pol milijarde, ne vračunši tajnih izdatkov — bilo nepotrebnih zlasti z ozirom na nečuvstvo gospodarsko krizo, katero ravno kar doživljamo in kakoršne svet dosedaj ne pomeni, in da bi te milijarde bilo treba posvetiti bolj koristnim ciljem,

ne pa, da se nam zatrjuje, da se bodo v bodočnosti vojaška bremena še povečala,

ki so danes tolika, da onemogočajo vsak gospodarski razvoj. Mislim, da bi bilo oportuno ter potrebno v našem interesu kakor tudi v interesu splošnosti, da bi vlada povedala svoje jasno stališče tudi glede vprašanja, ki se ravno danes razpravlja pred očmi cele Evrope, to je o takozvanem mirovnem paktu in o razoroževanju. Po mojem mnenju je ameriški Kelloggov predlog pravi »Blažev žegen«, ki ne bo nikogar zadovoljil.

Prazna fraza in blaznost je govoriti o protivnojem meddržavnem paktu,

ko se pa vsako leto povečujejo vojne priprave, ki mir naravnost ogrožajo. Kajti po mojem mnenju tisti mentalitet, ki vlada v meščanskih krogih, in ki smatra za največjo garancijo miru samo oboroženo pripravnost, je pogrešen, ker je ravno nasprotno res;

čim večje je oboroževanje, tembolj ogrožen je mir.

Zato bi trebalo početi energično propagando ne samo za mirovni pakt, nego tudi za razoroževanje kot tako, ki je bistveni predpogoj in najboljša garancija za trajen mir ter edino sredstvo, da se izognemo medsebojnemu klanju med narodi in državami.

Glede zunanje politike nam je deklaracija razodela, da se bo vodila politika, kakršna je bila do danes. Nič več, nič manj. Vladna deklaracija nam ničesar ne omeni o tem, kakšna bo ta politika. Niti tega ne izvem, ali bo v novi vladi obveljala tendenca prejšnje vlade, v kateri je

bila zunanja politika monopol samega resornega ministra,

tako da ni smel nihče ničesar zvedeti o smernicah zunanje politike. Ali hoče današnja vlada iti isto pot? Želim, da nam vlada poda smernice o svoji zunanji politiki, kake vodilne misli jo navdajajo in ali se še strinja s smernicami prejšnje zunanje politike. Navede naj nam tudi,

kako je sedaj stvar s priznanjem Sovjetske Rusije,

kako je s trgovinsko pogodbo s Sovjetsko Rusijo? Ali še vedno zavzema odklonilno stališče v teh ozirih, ali pa se je mogoče spremenila tendenca in ali morda pride v bližnji bodočnosti do sporazuma in priznanja te države.

Isto tako nam deklaracija ni podala niti vrstice o tem, kakšno mnenje ima

glede obrambe naše narodne manjšine v Italiji.

Gospodje, na dnevnem redu narodne skupščine imamo Nettunsko konvencijo in govorim se, da jih bo skupščina morala sprejeti in v tem času, ko ima narodna skupščina razpravljati o tako važnih vprašanjih zunanje politike, vladna deklaracija popolnoma molči o tem, na kak način hoče hraniti naše manjšine v Italiji, ki so danes najbolj ogrožene in ki vzdihujejo pod pritiskom in terorjem, kakršnega zgodovina ne pozna in kakoršnega nobena država v Evropi ne izvaja. Smatram, da je to velika pomanjkljivost in toliko večja zato, ker je dekla-

racijo prečital zastopnik slovenskega naroda, ki je pri vsaki priliki, istotako kakor njegova stranka, izjavljala, kako so člani njegove stranke zavzeti za obrambo naših bratov, živčevih onstran meje v Italiji.

Dotaknem naj se pri tej priliki še enega vprašanja iz področja naše zunanje politike, ki je tudi zelo važno in ki ga je naš minister zunanjih del tako ponesrečeno obravnaval, da je izrazil precejšnje nezadovoljenje. To je vprašanje takozvanega »Anschlusa«. Ne bom se spuščal v analizo te zadeve, nego se omejujem samo na to, da omenim: ako naša država, kakor je svoje čase vedno izjavljala vztraja, na svojem stališču o samoodločbi narodov, potem bi

bilo neložljivo in neoportuno, da se sedaj izjavlja proti »Anschlusu«.

ki je nujna in naravna potreba in ki se bo sigurno izvršila, če smo za ali proti njemu, kajti nemogoče in nezmisljivo je zabraniti 60-milijonskemu narodu združenje in to tako združenje, ki bi niti ne ogrožalo naših interesov, nego jih celo pospeševalo. Iz vsega tega, kar sem navedel, se vidi jasno, da bomo, kar se tiče zunanje politike, vedno ostali nekaka

šataža evropske kapitalistične reakcije, kateri smo dosedaj slepo in pokorno sledili. Ravno s tem vprašanjem se bo pečal

tudi najvišji forum socialističnega proletarijata, to je kongres v Bruslju,

ki bo začrtal pota, katera ima hoditi ne samo Socialistična stranka, nego vsa evropska demokracija, ako se hoče v resnici onemogočiti prelivanje krvi. Ta kongres je važen ne samo za Socialistično stranko kot tako, nego tudi za vso politično javnost. Zato mu s tega mesta pošiljam najsrčnejše pozdrave.

V vladni deklaraciji se navaja, kakor sem že omenil, uvaževanje zakona o politični svobodi v državi, ki naj bi bila za vse enaka. Tudi v tem pogrešam, kakor sem že enkrat omenil, izjavo vlade, da bi to svojo

priljubljenost manifestirala na ta način, da bi odpravila vse izjemne zakone,

ki so bili napravljeni v prejšnjih dobah, tudi pod vladami, katere so današnji vlastodržci smatrali svojčas za reakcijske, oziroma pod današnjo vlado, katero smatrajo njeni nasprotniki kot reakcijsko.

Obenem bi zahteval, da se vendar že enkrat konča s frazami in obljubami glede vpostavljanja zakonitega stanja, predvsem kar se tiče občinske politike. Že parkrat se nam je svedelo obljubilo in so se stavili hitni predlogi glede komisarijatov v občinah. Tudi prejšnji minister za notranje zadeve, sedanjí ministrski predsednik, nam je kategorično izjavil, da bo odpravil vse komisarije. Toda na žalost moram konstatirati, da se celo v Sloveniji, kjer ni najmanjšega povišja za izjemno stanje v občinah in kjer niti najmanje nismo občutili potrebo za take izvanredne ukrepe, pod to vlado ni nič spremenilo na bolje, marveč

imamo še danes tam komisarije v go-
tovih občinah.

Pri tej priliki moram omeniti, da sem ravno radi tega staval interpelacijo že v začetku junija t.l., ki je pa šele včeraj bila prečitana in tudi ne vem, kdaj mi bo gospod minister na to interpelacijo odgovoril. Slučaj, radi katerega je vložena interpelacija, se tiče občine Mežice,

kjer je vlada na pritisk angleškega kap-
itala razpustila občinsko zastopstvo

in kljub opetovanim zahtevam še danes ni odstavljen komisar, kar je v največjo škodo občine same. To je znak in dokaz,

da je naša vlada pod pritiskom tujega
kapitala,

ki ima odločilno besedo in merodajni vpliv glede odnošajev v naši notranji politiki.

Istotako pogrešam v vladni deklaraciji
sfališče vlade

glede rešitve agrarnega vprašanja;

niti z besedico se ne omenja v deklaraciji, na kak način namerava rešiti to vevažno vprašanje. Vsi vemo, kakšno silno nezadovoljstvo in razburjenje vlada v vseh krajih, kjer je zastopano veleposredstvo. Kakor rečeno, še danes nimamo nobenega pojma o načinu, kako se bo to pereče socialno vprašanje rešilo in bojim se, da se bo reševalo tako, da bodo pri tem oškodovani interesi slabijih, šibkejših kmetov, največjo korist pa da bodo imeli oni, ki bodo zemljo oddali, zemljo, ki ni njihova, ki so jo morali njihovi predniki nakraditi, ali si jo s silo prilastili, ali pa drugače krivici, pridobili ob priliki vojne, ali pa raznih drugih homatij. Radi tega bi bilo želeli jasnejšega programa glede rešitve tega važnega agrarnega vprašanja.

Gospodje! Že poprej sem omenil nekaj o naši zakonodaji. Omejiti se hočem samo na stvari, ki se nanašajo na interese delavskega razreda. Podčrtati moram v tem oziru predvsem nekaj, kar se je zgodilo v zadnjih letih in kar je čisto gotovo v sramoto naše državne administracije. Imamo zakon o zaščiti delavcev iz leta 1921. V tem zakonu je natančno določen delovni čas, kakor tudi odredbe glede odpiranja in zapiranja obratov. Nadalje je v tem zakonu kategorično odrejeno, da se ima o vsem tem objaviti v roku šest mesecev od proglašenja zakona uredbo. Danes je že šest let od tega roka in v zadnjih letih se je uredba tudi objavila in sicer že drugič.

Toda zgodil se je škandal, da se je u-
redba o regulaciji delovnega časa, po-
tem ko je bila objavljena, na pritisk
gotovih krogov, ukinila,

tako da smo sedaj zopet tam, kjer smo stali pred šestimi leti, in da imamo samo zakon, ne pa tudi dotične uredbe. In tako doživljamo žalostno dejstvo, da se nahajamo v

zemlji, kjer nihče ne ve, kako bi se ravnal. Mislim, da bi bilo v interesu države same, da bi se spoštovali zakoni, katere je izglasovala skupščina in kralj podpisal, ne pa, da jih vlada sama bagatelizira in izpostavlja zaničevanju, kakor smo to doživeli n. pr. v Beogradu, Bosni in v drugih oblastih, kjer se postopa po predpisih in določbah, ki so v nasprotju z zakonom, torej brez ozira na uredbo, ki je bila sklenjena.

Gospoda, to je škandal, ki nas sramoti pred celim svetom.

O omejevanju zborovalne svobode

smo že včeraj govorili in mislim tudi, že večkrat poprej.

Tudi

o koalicijski svobodi in o svobodi zdru-
ževanja

smo že dokaj razpravljali in tudi danes je g. kolega dr. Kraft o tem že govoril in naglasil, da nas tare ta nesreča, da nimamo enotnega koalicijskega zakona, niti enotnega zborovalnega zakona, ki bi omogočil enotno tolmačenje in izvajanje tega zakona ter preprečil nered in sitnosti ter neprijetnosti, ki jih napravljajo samovoljno tolmačenja.

O zatiranju tiska

smo istotako že razpravljali.

Ali da se povrnem zopet na zakon o zaščiti delavcev iz leta 1921. Naj mi bo dovoljeno omeniti slavni skupščini, da imamo v tem zakonu še precej važnih stvari, tičočih se delavcev, katerih nobena vlada dosedaj ni spravila v veljavo.

V zakonu je n. pr. kategorično odrejeno, da se v roku enega leta po uveljavljanju tega zakona uvede

zavarovanje za slučaj bolezni za polje-
delske delavce.

Nadalje je kategorično določeno, da se mo-
ra uvesti

zavarovanje za slučaj brezposelnosti.

V zakonu je bil kategorično odrejen tudi
dan, ko bi imelo stopiti v veljavo

zavarovanje za starost in onemoglost
naših industrijskih delavcev.

Vse te uredbe, katere zakon izrecno dekreditira, so do danes nerešene, in navzlic zakonu, s katerim se naša država v Ženevi in drugod ponaša,

je ta zakon ostal samo na papirju

in naše delavstvo lahko skozi prste gleda, kadar ostara in onemore.

Istotako je treba grajati pri tej deklaraciji dejstvo, da vlada v enem vprašanju, s katerim se vse srbijanske in meščanske stranke ponašajo, to je

v invalidskem vprašanju, ni ničesar u-
krenila.

Človeka mora srce boleti, če gre na ministristvo socialne politike in vidi tam na tisoče invalidskih prošelj napokipenih, na katerih rešitev čakajo siromašni invalidi, da se jim izplačajo zaostale invalidnine, ki znašajo skupaj okoli 200 milijonov dinarjev. Že to samo kaže malomarnost in absolutni socialni nezmišljivi teh gospodov, ki so na vladi, da se ti trpinji, ki so dali svoje najdražje imetje, to je zdravje, tej državi, pušče na cedilu in brez pomoči, namesto, da bi jim izplačali ono mizernost, ki jim po zakonu pristoji.

Pri tej priliki se moram dotakniti tudi vprašanja, ki mora zanimati vsakega delavca, to je

konvencije o reciprociteti zavarovanja

med posameznimi državami. Ako se to uza-
kon, potem je naš delavec zavarovan z vplačilom zavarovalnih premij v tujini, delavci, pripadniki tujine, pa, s katero nas veže konvencija, bi uživali isto pravico v okrilju naše zakonodaje. Gospodje, tudi rešitev tega vprašanja se odlaga od leta do leta. Vseled tega se naši delavci, ki se vračajo iz Westfalskega in od drugod, kjer so skozi dolgo vrsto let plačevali svoje zavarovalne prispevke, v domovino, tukaj ne morejo posluževati svojih pravic in ne do-
bijo nikake rente, katero so si zasigurali v tujini.

O delovnem času,

ki je tudi zakonito določen, bi bilo veliko omeniti, kako se ta zakon tepta ne samo v privatnih, ampak tudi v državnih podjetjih, ki bi morala dajati dober vzgled privatnim podjetjem.

V istem zakonu imamo tudi

odredbe glede zaščite mladine,

v kateri je kategorično rečeno, da mladina pod 14 leti ne sme biti zaposlena v tovar-
nah. Toda iz poročil same Inspekcije dela izvem, da je mnogo vajencev pod 14. leti prisiljenih delati v tovarnah ter si uničevati s tem svoje najdražje imetje, to je zdravje.

Isto velja tudi

glede nočnega dela

in še mnogo, mnogo drugih stvari, katerih ne morem izčrpnost navesti radi pčilo odmer-
jenega časa. Ne grem pa preko te točke, da ne bi omenil vsaj eno vprašanje, ki se tiče ministra za šume in rude, g. Pera Markovića. Rudarski pravilnik je bil sestavljen od direktije že pred osmimi meseci. Bivši minister g. Miović je vedno obljubljal, da bo pravilnik izdal. To je delal in ponavljal skozi 6 mesecev, od meseca do meseca. Ali vedno je prišel s kakim novim izgo-
vorom, dokler ni nazadnje odšel; na njegovo mesto pa je stopil nov minister, ki o tej stvari ni niti obveščen. Zato bi ga pri tej priliki zaprosil v interesu stotine in tisočev delavcev,

naj nujno reši zadevo rudarskega pra-
vilnika,

na katero nestrpno čakajo, ker od tega
pravilnika zavisi zavarovanje, za katero
plačujejo svoje prispevke že skozi 40 let
že pod staro Avstrijo.

Omenil bi, da je treba s pravilnikom
rešiti obenem tudi finančno vprašanje za-
varovanja, brez katerega je pravilnik tako-
rekoč mrtve. Naši rudarji so pred vojsko,
oziroma o priliki preobrata imeli v svoji
blagajni kot rezervo za starostno zavarova-
nje 9 milijonov zlatih kron; po prevratu
pa so nesrečni rudarji, oziroma njihove
bratske skladnice, namesto 9 milijonov zla-
tih kron dobile 9 milijonov papirnatih kron,
tako, da je danes ta fond izčrpan in ob-
stoj samega zavarovanja v največji nevar-
nosti. Mislim, da je država, ki je največ
profitirala od devalvacije dinarja, in ki je,
kakor je pustila kapitalističnim družbam,
da so valorizirale svoje akcije, bila tudi

sama dolžna valorizirati fonde te de-
lavske institucije

in z vsemi močmi pospešiti rešitev tega
vprašanja, zlasti zavarovanja slovenskih
rudarjev.

Istotako bi omenil pri tej priliki na ra-
čun vlade, da je dolžna povsod in ob vsaki
priliki dati dober vzgled privatnim podjet-
jem, kako treba postopati napram delavcem
in nameščencem, ne pa dajati slab zgled,
kako se z njimi postopa na najhujši način,
kakor se je to dogajalo n. pr. v podjetju
»Šipad« v Bosni, kjer ima država največji
del akcij v svojih rokah. To podjetje si je
dovolilo nekaj, česar ne bi moglo napraviti
nobeno privatno podjetje.

Uprava podjetja je šla tako daleč, da
se ni hotela niti razgovarjati z ondotno
delavsko organizacijo in »Radniško ko-
moro«.

Če bi se to zgodilo v kaki drugi državi, bi
bil to škandal; pri nas se pa gre enostavno
preko tega, na drugi strani pa se domačemu
in tujemu kapitalističnemu velepodjetniku
mirnodušno prepustja izkoriščanje našega
prirodne bogastva, zlasti pa našega de-
lavca. Konstatiram, da je dotična tvrdka, v
kateri je država glavni akcionar, imela
lanskega leta 5 milijonov čistega dobička
in da so bili delavci v tem podjetju nepri-
merno slabo plačani. Če pa zahtevamo zbolj-
šanje svojih plač, jim vlada enostavno obr-
ne hrbet ter se noče z njimi niti razgovar-
jati. Torej z eno besedo,

vlada kot podjetnik gazi vse zakonitosti.

Škandalozno so tudi delavske razmere
na železniški progi Raška—Kraljevo. Tudi
tam so se godile stvari, katerih bi moralo
biti vlado sram.

Dovolite mi, da se dotaknem še enega
vprašanja, katerega vladna deklaracija niti
z eno besedo ne omenja, čeravno je to
vprašanje zelo važno in aktualno ne samo
za našo notranjo, ampak tudi zunanjo po-
litiko, s posebnim ozirom na naše narodne
manjšine v Italiji in drugod.

Mi smo kot socialisti vedno bili za
kulturno in socialno enakopravnost
brez razlike na narodnost,

torej brez ozira na to, ali se gre za Italija-
ne, Nemce, Madžare, Bolgare, Arnavte itd.
itd. itd.

Mi smo za svobodno razvijanje vseh,
smo proti vsakemu nasilstvu in posebej še
proti vsaki nasilni asimilaciji, ker se je taka
politika vedno maščevala in služila samo
šovinistično-imperialističnim krogom, vsled
česar je vedno največ trpel delavski raz-
red, ker vsled šovinistične propagande ni
mogel vršiti uspešnega boja za svoje raz-
redne potrebe.

To, kar je g. Kraft danes dopoldne na-
vedel v svojem govoru in kritiki vladne
deklaracije, je deloma žalostna resnica.

Napram nemškim in madžarskim manj-
šinam v naši državi se je ob preobratu
izvršil zločin nasilja,

ki se ga ne da izbrisati in ki tej državi ni v
čast, niti v korist. In ako so se nekateri
gospodje predpoldne radi izvajanj gospoda
Krafta razburili, ko je rekel, da je bila to
»pljačka«, moram potrditi resnici na ljubo,
da je to nepobiten fakt, da se je v resnici
vršila »pljačka«, ker se je pobralo imetje,
do katerega država ni imela pravice. To je
tembolj obžalovanja vredno, ker so glavni
krivci te gonje bili tisti, ki stoje na stali-
šču svetosti privatne svojine. Take čine
smo obsojali, jih obsojamo tudi danes in jih
bomo tudi vedno obsojali.

Kakor nas boli, ko slišimo, kako se
godi našim rojakom v Italiji, ravno tako nas
boli, če se nekaj podobnega godi drugim
manjšinam v naši državi.

Ali šovinizem je tak, da povsod vrši
svoje zločinsko delo.

Prepričan sem, da, ako bi nemški nacio-
nalcii bili ta čas v položaju jugoslovanskih
šovinistov, bi oni bili vršili enako politiko.

Kakor smo se pred vojsko borili proti
nasilnemu ponemčevanju in poitalijančevanju
Slovencev,

ravno tako se hočemo boriti danes pro-
ti vsem krivicam napram Nemcem in
drugojezičnim državljanom te države.

Ako se na Koroskem našim manjšinam
boljše godi, ako je tam pričakovati popol-
nega sporazuma v manjšinskem vprašanju,
potem se mora podčrtati, da

to ni zasluga nemških nacionalistov,
temveč odločne mednarodne politike
socialno demokratične stranke,

ki ima tam veliko politično moč in ki se je
s svojim internacionalnim programom za-
vzela za pravice slovenske manjšine na
Koroskem.

V istem smislu smo tudi socialisti v tej
državi

dolžni, da se borimo za pravice manjšin,

da jim stojimo vedno ob strani in da podpi-
ramo vse njihove opravilne kulturne in
socialne težnje in da se postavimo po robu
vsakemu napadu na te njihove človečanske
in državljanske pravice.

Ali ravno tako zahtevamo,

da naj tujerodni kapitalisti ne izrablja-
jo svoje gospodarske moči

in da s silo pritiskajo na svoje delavce in
da se izjavljajo, recimo za Nemce, čeravno
so Slovenci, ali pa glasujejo ob raznih pri-
likah proti svojemu prepričanju.

Nočem se spuščati v podrobno analizo
konkretnih slučajev, s katerimi bi lahko
podkrepil svoja izvajanja, temveč hočem
samo na splošno omeniti, kaj se je zgodilo
v Sloveniji od strani nekih nemških kap-
italistov. Ti mogotci so prisilili slovenske
delavce, ki so bili zaposleni v njihovih
podjetjih, da so morali glasovati za nemško
listo pri občinskih volitvah in da so celo
odpustili tiste delavce, ki so bili proti nem-
ški listi — kandidati na delavski listi (Šo-
štanj). V nekem drugem okraju Slovenije
so se od slovenskih delavcev zahtevali pod-
pisi za nekatere privatne nemške šole. Kaj
pomenja to, če kapitalist zahteva nekaj od
delavca, svojega uslužbenca, razume vsakdo.

Take slučaje moramo obžalovati, ker
s takim postopanjem simpatije samo odbi-
jajo, ne pa pridobivajo. Mi socialisti stoji-
mo na stališču popolne svobode,

da se nikomur ne more in ne sme dikti-
rati narodnega, verskega in političnega
prepričanja,

temveč da se vsak po svoji volji opredeli
za to ali ono pripadnost. Nadalje smo za
to, da stariši pošljejo otroke v tisto šolo,
za katero se oni izjavijo, bodisi da je to
nemška, italijanska ali kaka druga šola.
Smo pa proti vsakemu nasilstvu, zlasti na-
pam delavcem. Kajti vsako omejevanje
teje prostosti vzbuja samo sovraštvo in vzga-
ja šovinizem, ki je kriv vseh medsebojnih
prepirov. Mi smatramo, da v tej državi, ki
šteje 12 milijonov prebivalcev, pač

ni nobene nacionalne nevarnosti, ako
se da manjšinam kulturna enakopravnost.

Ako uvedemo tako politiko v državi, si
bomo pridobili več ugleda in spoštovanja
in bo naša uloga v manjšinskem vprašanju
napram Italiji veliko ugodnejša, in naše
stališče tem lažje in uspešnejše, čim široko-
grudnejši bomo napram narodnostnim manj-
šinam v naši državi. Toda na žalost se je
vodila šovinistična politika v naši državi ta-
ko, jo preobratu in se še danes nadaljuje,
četudi ne v toliki meri, kakor je pravilno
omenil moj tovariš g. dr. Kraft v svojem
govoru. Ker je pa vsaka šovinistična poli-
tika prokletstvo nad našim narodom, je
tudi naši državi napravila ogromno škodo
v inozemstvu, zato jo najodločnejše od-
klanjamo. V podkrepitev citatov g. dr.
Krafta naj omenim, da sem na svoji lastni
koži, živčev v Italiji, izkusil posledice na-
šega šovinizma, ki so ga tam obtoževali
strašnih krivic, ki so se godile manjšinam
na našem državnem teritoriju. Ako tako go-
vorim, kakor me čujete, ne govorim iz no-
benega drugega oziroma s stališča svo-
jega prepričanja, ki sem ga vedno slobod-
no zagovarjal in zastopal, ker smatram,
da to ni samo v interesu in v korist manj-
šin, nego tudi države same, zlasti pa med-
narodnega razpoloženja, ker

samo na ta način se more zajamčiti
mir in razorožiti sovraštvo in šovinizem.

Gospodje, šovinizem ne vlada danes
samo napram Nemcem, Madžarom in obrat-
no. Danes je šovinizem že šel preko tega
in zavzema dimenzije, ki pretresajo vse, kar
si želi rednega razvoja te države.

Danes divja šovinistična gonja tudi
med brati Srbi, Hrvati in morda tudi
Slovenci.

Posledice tega boja vidimo v medsebojnih
razračunavanjih, v ubojih na ulici, kar je
znak barbarstva, v katerega je šovinistična
strast zavedla. Gospodje narodni poslanci!
V vseh meščanskih strankah bi moral se-
daj zavladati občutek, da je nastopil tak
moment, da bi bil velik, neodpušljiv greh,
če bi ga zamudili ter se ne pokazali na
tem višku, da bi šovinizem zaustavili v to-
liki meri, da ne bo prekoračil meje ter se
razvil v nedoglednost.

Skraini čas je, gospodje, da se krene
dosedanega pota na pot tolerance, na pot
medsebojnega potrpljenja. Toda bojim se,
oziroma na gotove znake, ki obeležujejo
vladno deklaracijo, da se ne vodi dovolj
računa, kako razpoloženje vlada med nar-
dom in kako bi utegnilo to razpoloženje
imeti usodopolne posledice. Radi tega bi
apeliral na vse, da naj uvažujejo to vpra-
šanje, ki je tembolj pereče,

ker je od njega odvisna konsolidacija
in obstoj države

v tej ali drugi obliki, kakršno ima danes.
Kot socialisti bomo vedno vodili najhujši
boj proti vsakemu šovinizmu, ki se vodi na-
pam manjšinam, še hujše pa proti šovi-
nizmu, ki besni in razsaja med lastnimi bra-
ti, kakor se to danes dogaja. Vodili bomo
ta boj iz prepričanja, da s tem služimo do-
bri stvari. Pri tem moram podčrtati,

da se socialistični delavski razred ni-
kdar ne bo dal zavesti od nikakršnih
prečanskih, srbijanskih ali drugih front,

ki vodijo delavstvo in državo samo v ne-
srečo, nego si bo rajše sam napravil

fronto demokracije, svobode, poštenja
in enakosti.

Zato hočemo in zahtevamo politiko, ki bo
omogočevala svobodni razvoj, enakost,
enakopravnost in demokracijo. Ker pa v
predloženi vladni deklaraciji ne najdemo
garancije za tako politiko, sem prisiljen
glasovati proti tej deklaraciji, še posebej
pa zato, ker

nimam zaupanja v to vlado.

Naj omenim, da se mi je pred kratkim ho-
telo od strani nekega gospoda iz vladne ve-
lede čine napraviti laskavi kompliment, češ da
smo Slovenci lahko ponosni, ker je slučaj-

no nositelj sedanje vlade Slovenec. Gospodje, dovolite mi izjaviti, da ne delim tega naziranja, čeravno bi me veselilo, ako bi to mnenje mogel deliti; kajti, čeravno sem socijalist, sem vendar obenem tudi Slovenec, in kot tak bi bil ponosen, ako bi vsak Slovenec čim bolj proslavil svoj narod. Če pa tega ne morem, je temu vzrok dejstvo, da se velika večina Slovencev zaveda, da

g. dr. Korošec ni zato ministrski predsednik, ker je Slovenec, ampak zato, ker g. Velja Vukičević ni mogel nikomur drugemu zaupati tega mesta

in na noben način ni hotel, da bi to mesto zavzel kdo iz radikalnega kluba, da ne bi izgubil iz rok situacije. Zato je pritisnil na našega rojaka, da je prevzel ministrsko predsedništvo. S tem si je pridobil sigurnost, da se bo še nadalje izvajala ona politika, katero je on naturil. Kajti

g. dr. Korošec je nešteto krat sam izjavil, da kar govori Velja Vukičević, govori tudi v njegovem imenu.

In to je jasen dokaz, da je sedanja vlada samo druga Vukičevićeva vlada. Zato tudi nisem in ne morem biti ponosen, da je dr. Korošec ministrski predsednik v tej vladi. In ker nimam zaupanja do te in take vlade, je naravno in logično, da ne morem glasovati za vladno deklaracijo. — (Burno odobravanje in ploskanje na strani opozicije.)

Širite naš list!

Neverjetna moč

Jeskrta v malem zavitku.
En polizkus Vas bo prepričal, da

Ženska hvala

perilo napravi snežnobelo.
V njej se perilo namoči
preko noči, za izkuhanje pa je najbolje, če se vzame

**SCHICHTOVO
TERPENTIN MILO**

Nedolžni — vendar vrženi na cesto.

Devet odpuščenih kurilniških delavcev obtoženih hujškanja — sodišče vseh devet oprostilo. Neverjetna obdolžitve policijskih organov potrjene.

Prošlo sredo se je pred mariborskim okrožnim sodiščem moralo devet delavcev, ki so bili od železniške uprave vrženi na cesto, ker so si upali zagovarjati svoje pravice, radi hujškanja in žaljenja uradnih organov zagovarjati. Obtožba temelji na zapisniku železniške policije, ki jih obtožuje, da so 31. marca, ko so delavci skrajno ogorčeni nad krivičnim postopanjem železniške uprave, prenehali z delom in se podali pred upravne prostore, da protestirajo, grobo žalili načelnika in uradnike in se s tem pregrešili zoper § 104 srb. kaz. zak. Ta izmišljena krivda je bila povod, da so enajst delavcev, družinskih očetov, odpustili iz službe, ne da bi jim povedali, zakaj in jim dali možnost, da se zagovarjajo.

Če bi imenovani delavci res kaj zadržali, bi imela železniška uprava vedno možnost, da jih pokliče pred redno sodišče in če bi ono ugotovilo njihovo krivdo, potem bi jih še vedno lahko odpustila, ne pa da spravi delavce ob eksistenco in ob penzijo, predno jim dokaže kako krivdo in pahne v nesrečo popolnoma nedolžne ljudi. Sodišče in državno pravdnštvo je imelo dosti posla, predno se je spravil proces v tek, ker ni bilo lahko dobiti v roke obtožnega materiala (predvsem se je šlo za policijski zapisnik), kakor da bi se nekdo sramoval ga izročiti.

Zapisnik, na katerem sloni obtožba in radi katerega so bili delavci odpuščeni, je sestavil policijski uradnik Vinko Danilo in se glasi:

»Kot kolovodje te akcije se imenujejo sledeči delavci: Krajnik Ivan, Glaser Blaž, Lovrenčič Ivan, Virant Rudolf, Mezgol Jos., Krebs Jakob, Planinšek Ferdo, Dobič Martin. Imenovani so pod vodstvom Ivana Krajnika delavski kolovodje in goreči agitatorji pri sleherni akciji. Ta osmerica se je tudi danes odlikovala z žaljkami in grožnjami napram načelniku in zastopnikom železniške direkcije iz Ljubljane, gospodoma inž. Vidic in Finc. Na vsak način je potrebno, da se Krajnika in tovariše radi izrečenih groženj napram gg. inž. Vidic in Finc: »Le čakajte svinje, proklete duše hudičeve, vam bomo že pokazali!«, kakor tudi za žaljivke: »Lopovi, svinje« itd., ki so jih imenovani delavci v moji navzočnosti izrekli, eksemplarno kaznuje.« (Podčrtal je policijski uradnik in glavna priča Vinko Danilo sam. Op. ur.)

Sedaj bi morala policija in direkcija te drzne in lahkomišno napisane obdolžitve tudi pred sodiščem dokazati.

Pri obravnavi pa se je izkazalo, da je ta obtožba brez vsake podlage. Kurilniški načelnik inž. Vidic zaslišan kot priča je pri-

znal, da ne more trditi, da bi ga kdo od obtoženih žalil. Slišal je samo v svojo pisarno, kamor se je zaprl, Glaserja, ki je rekel: »Dajte vendar odpreti, saj vas ne bomo požrli.«

Načelnik je tudi priznal, da je bilo razburjenje delavcev razumljivo, ker se jim je ravno tiste dni zaprlo skladišče živil, in ker je bil denar, ki sta ga dva nevestna uradnika poneverila, delavcem od zasluga odtegnjen in dasiravno je bila uprava od sodišča obsojena, da mora ta denar delavcem vrniti, ga še do danes ni vrnila. Konflikt sam je pa izzval inž. Kudelka, ki je nekega delavca citiral v pisarno k protokolu in so se delavci zanj zavzeli.

Če že načelnik ni mogel ničesar obtožnega povedati, bi bil moral vsaj policijski uradnik Vinko Danilo kaj več vedeti, ker je sestavil zapisnik. A tudi ta ni vedel povedati drugega, kakor da so vsi vprek kričali. Za Krajnika pa, ki ga je v zapisniku najbolj obtožil, je pa priznal, da — ni ničesar rekel. O Mezgolu, ki je stal v njegovi bližini, je pa vedel policijski uradnik samo to, da je rekel: »Mi smo jugoslovanski borci!« in pa da je zbrane dirigiral z mežikanjem oči. (Mogoče je hipnotizer. Op. ur.) Tu se zopet vidi, koliko so vredni zapiski, obtožbe in izpovedbe policijskih organov.

Še bolj zanimiva je bila izpoved službojočega policaja, ki je čisto nedolžno izpovedal: »Če bi bili mogli koga ugotoviti, da je res rabil te žaljivke, bi ga bili na mestu aretirali.«

Sodišče ni moglo drugega kakor izreči oprostitev.

Železniška policija kakor tudi železniška uprava sta doživeli s to razsodbo veliko blamažo. Vendar, s kako pravico pa je smela potem te delavce vreči na cesto in jih oropati njih pravic in njih družine izročiti obupu, če niso ničesar zakrivali kakor to, da so se poslužili po zakonu zasigurate pravice, biti voljeni za delavske obratne zaupnike? Je to zahvala za to, da so v kritičnem trenutku s svojo avtoriteto preprečili kak hujši in nepremišljen izstop delavstva?

S tem procesom je najhujše obsojena naša železniška uprava in delavstvo ne sme prej mirovati, da pripomore svojim po krivici odpuščenim tovarišem zopet do pridobljenih pravic.

Delavce je zastopal v tem procesu g. dr. Avg. Reisman, ki zasluži za svoje uspešno in brezplačno delo naše priznanje.

Po Radičevi smrti.

V sredo zvečer ob 8.55 uri je preminul v Zagrebu Štefan Radić, voditelj hrvaške kmetijske stranke. Radić je bil znana politična osebnost, izobražen mož, toda nerazumljiva je bila njegova taktična gibčnost za vsakogar, ki ve, da mora stranka sloneti na določenem programu in programu primernih taktiki.

Prvič sem slišal Radića govoriti v Ljubljani leta 1909. Na zaupnem sestanku v salonu nekdanje Ilirije je govoril o jugoslovanskem problemu približno v okviru majske deklaracije iz leta 1917. Njegov referat je bil zgodovinsko zasnovan in za takrat še problem, o katerem se javno ni smelo mnogo govoriti.

V Jugoslaviji je Radić kolebal s svojo politiko iz ekstrema v ekstrem,

najbrže proti svoji volji. Hotel je imeti seljaško republiko, pa zopet enotno državo, monarhijo itd. Pogostoma je povdarjal dinastično zvestobo. Pri vsem svojem nestanovitnem taktičnem postopku je vedno naglašal svobodo in pravico kmetov in Hrvatov.

Njegov prikupen nastop, prijazne geste in retorična nadarjenost so bile njegove dobre lastnosti, ki so množice fascinirale. Štefan Radić si je znal pridobiti med kmeti zaupanje s svojim nastopom.

Hrvaška kmetiška stranka bo zaradi izgube Radića nujno trpela, zlasti, ker je Radić umrl v najtežjem trenutku, ko gre za boj in za taktiko kmetjsko-demokratske koalicije proti sedanjemu vladnemu režimu. Izguba Radića bo neugodno vplivala na boj

opozicije, ker opozicija nima v svojih vrstah tako močne in gibčne osebnosti, kakor je bil Radić.

Radićeva politika se ni nikdar strinjala s socijalistično politiko. Če ima Radić zaslugo, potem je njegova zasluga edino ta, da je hrvaškega seljaka in ostali narod v državi zainteresiral za politiko. Zbudil je več političnega življenja, kar je tudi velik kos izobrazbe in napredka.

Hrvaška kmetiška stranka ne bo imela pravega naslednika, ker so inteligenti, ki so prišli iz drugih strank v Radićevo stranko, med se-

boj preveč različnih naziranj. Mislimi pa tudi ni, da bi Pribežević zavladal v opozicijski koaliciji, ker nima tiste sugestivne sile, kakor jo je imel Radić.

S smrtjo Radića se je režim iznebil nevarnega konkurenta.

Radić je, odkar je bil ranjen v narodni skupščini, bolehal. Njegova smrt je posledica atentata nanj.

Z Radićem je izgubilo jugoslovansko politično življenje nemirnega, toda iniciativnega in sposobnega meščanskega politika z obširnimi obzorjem in znanjem.

Dnevne novice.

Režim dobiva pogum. Vladna koalicija štirih strank se silno trudi, da bi zmagali oni elementi, ki so za to, da se sedanja vlada proglasi za delovno vlado. Smrt Radića jim daje novega poguma. Toda, gospodje režimovci, volitve zahtevamo in tudi vsa inozemska javnost svetuje volitve.

Pet in dvajset let socialistične stranke v Srbiji. Srbska socialdemokratska stranka je bila ustanovljena l. 1903. Ob tej priliki razmotriva star sodrug v »Radničkih Novinah« o razvoju gibanja in pravi, da je v pokretu potrebna izobrazba, organizacija in delo v te namene. Pisce kaže tudi na nesmiselnost parole, da nam ni treba teorij in znanja, katero so porabljali minula leta oni ljudje, ki se danes hočejo v kalnem ribariti.

V Kranju je umrl dekan Anton Koblar v 70. letu starosti. Mož je imel z ljubljanskim škofom neke spore. Koblar se je bavil z zgodovinskim pisateljevanjem.

Dunajska občina bo zidala zopet šest hiš s 412 stanovanji. Hiše zida občina, ker smatra, da je občina dolžna skrbeti za zdrava stanovanja svojih občanov. Naše občine pa cincajo in si belijo glave, kako bi odvalile od sebe to svojo dolžnost. Da, da, gospodarska komunalna politika je najjačji steber socialnega blagostanja v občinah, ali tega ne razumejo naše meščanske občine.

Municipijske zaloge lete v zrak! Cela vrsta municipijskih zalog je v zadnjem času zletela v zrak. Če so te nesreče v kaki medsebojni zvezi, se ne ve. Med Poljsko in Litavsko grozi izbruh vojne. Toda ni še dolgo od tega, ko je neko skladišče za strelivo na Poljskem zletelo v zrak, sedaj pa se je enak slučaj pripetil na Litavskem, pri katerem je padlo devet vojakov kol žrtev. Končno pa je pred dnevi tudi v kratkim se je tudi v Kotoru dogodila enaka nesreča, kjer pa baje ni bilo človeških žrtev. Končno po je pred dnevi tudi v Spezzu, največji italijanski vojni luki, eksplodirala zaloga municije, ki je baje precej upustošila celo pristanišče. Nikoli več vojne!

Aretacija nun v Mehiki. Kakor poroča »Associatet Press« iz Mehike, je bila nuna, ki je Tarala naščuvala k umoru Obregona, aretirana. Nuna sicer noče krivde priznati, pač pa pravi, da je že bog tako hotel, sicer da zločina ne bi bil dopustil. V Quadelupe v državi Hidalgo je bilo nadaljnih 16 nun aretiranih ter zaslišanih.

Kitajske meščanske vojne še ne bo konec. Na Kitajskem vlada silna nezadovoljnost z novim režimom. Raznim generalom pa suflirajo tudi imperialistične države, kakor Anglija, Zedinjene države in Japonska svoje spletke, ki povzročajo nove zapletitve, katerim mora slediti nadaljevanje vojne.

Kitajska nacionalna vlada v Nankingu je, kakor znano, veselila odpovedala eks-teritorialne pogodbe, ki jih je stara pekinška vlada pod pritiskom inozemcev morala skleniti in je povabila velesile, da sklenejo z njo nove pogodbe na podlagi enakopravnosti. Japonska vlada se pa temu cinično upira in s sabljo v roki izjavlja, da bo znala braniti pogodbe in pravice, ki ji garantirajo na Kitajskem izjemno stališče (stališče legaliziranega ropu).

Brezstanovanjci se zatekajo pri nas na noč pod mostove in v razne senjake po okolici. V Londonu se pa nahaja pod velikimi cerkvijo sv. Martina obširna stara grobnica, ki se vsak večer napolni z več sto brezstanovanjci, ki dele svoje ležišče s preperelimi krstami in okostnjaki. Članice delavske stranke so nvedle tam nočno službo in vsak večer dele sodružice v grobnici tem revežem blazine in odeje.

Grozovita nesreča se je zgodila v nekem kraju blizu Graza. Na veleekonomiji v Aignu je delavec Franc Gadringer zašel z rokama med valjarje električne slamo-reznice. Valjarji so njegovi roki tiščali naprej pod nože, ki so začeli rezati z njegovih rok meso, šnitjo za šnitjo, kakor režejo v delikatesnih trgovinah šunko s strojem, najprej s prstov, potem zapestij in podlakti. Obenem so mu zlomili valjarji kosti v nadlaktih. Na presunljivo njegovo vpitje so prihiteli sodelavci in ustavili električni motor, valjarje so pa morali razbiti, da so osvobodili preostali del njegovih rok. Odvedli so ga v bolnico, a je le malo upanja, da bi ostal pri življenju.

V Grazu so te dni v Ungergasse otvorili dijaški dom za dijake iz delavskih krogov. Dom je higijenično urejen in pripravljen začasno za 25 dijakov (pozneje več). Poleg spalnic ima učno dvorano s knjižnico, obednico, kopalnico in vsemi pritliklinami. Za pedagoško vodstvo je oskrbljeno. Popolna oskrba znaša 80 šilingov mesečno (razmeroma poceni). Sprejemali se bodo samo sinovi organiziranih delavcev.

Koliko je ena milijarda? Po vojni in inflaciji dabi nimamo pravega pojma, koliko predstavlja milijarda (tisoč milijonov), ker je postala skoraj vsakdanja. Toda le malo ljudi si more prav predstavljati, kako ogromno število je to. Navajamo tukaj izmed najenostavnejših primerov tole: od Kristusovega rojstva do začetkom avgusta leta 1903. je ravno ena milijarda minut potekla.

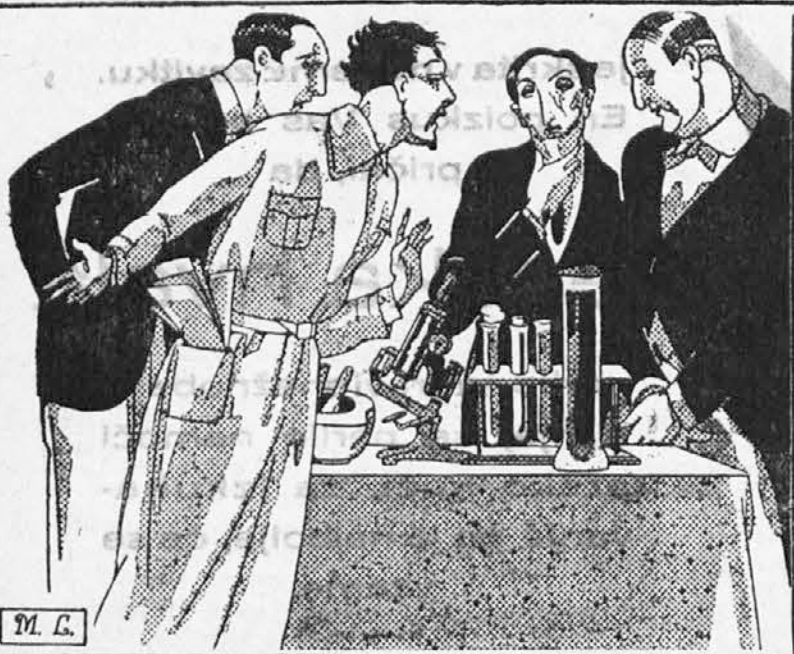
Poljaki in Litvanci se kregajo že dalje časa. Sedaj so spravili svoj spor pred Zvezo narodov.

Podlistek smo morali vsled preobilice ostalega gradiva izpustiti.

Marlbor.

Ujedinjeni Savez železničarjev Jugosl. podružnica Marlbor I. Dne 15. avgusta 1928 ob 15. uri se vrši v gostilni Pschunder v Zg. Radvanju velika poletna veselica. Spored: Godba »Glasbenega društva železniških delavcev in uslužbencev« pod vodstvom kapelnika gosp. Maksa Schönherr.

PERI-SA-BENZIT! PERI-SA-BENZIT! PERI-SA-BENZIT!

Kemik izjavlja:

Barva je življenje blaga in obleke! Benzit-Nadmilo ne škoduje barvam, ker obstoji njegov kemični učinek samo v tem, da razkroji nesnago in maščobe - vsled tega konzervira Benzit-Nadmilo tkanine.

Barvaste tkanine se morajo najprej preskusiti, ako so pralne. Ako prinašajo pranje v topli ali mrzli vodi, se morajo v mrzli ali topli Benzit-milnici, oprati, večkrat temeljito izplakniti in posušiti v senci. Prepričajte se, kako lahko odstranjuje Benzit-Nadmilo mastne madeže iz oblek in razumeli boste, da razkroji Benzit-Nadmilo pri pranju vso nesnago in maščobo v perilu. To je pri pranju z navadnim milom mogoče samo tedaj, ako se perilo dolgo izkuhava, drgne in krtači.

Benzit-Nadmilo

TVORNICI ZLATOROG - MARIBOR

PERI-SA-BENZIT! PERI-SA-BENZIT! PERI-SA-BENZIT!

petje, ples in raznovrstna ljudska zabava. Vstopnina: pri blagajni 5 Din, v predprodaji 3 Din. Za dobro jed in pijačo skrbi gostilničar in gornje društvo. Avtovožnja od Velike kavarne na veselilni prostor ob 15. uri. Ob izredno slabem vremenu se preloži veselica na nedoločen čas. Dobavni listi za vstopnice se dajo v »Ljudskem domu« in pri delavskih zaupnikih. K obilni udeležbi vabi odbor.

Na učiteljski kongres, ki se je vršil te dni v Mariboru, je prihitelo na stotine učitelstva iz vseh delov države. Tembolj mučen vtis napravilo ob taki priliki gotovi nedostaki po mestu. Tako se je v nedeljo v stranišču pred kolodvorom, radi zamašne odvodne cevi, napolnilo celo stranišče z gosto gnojnico, ki je tekla preko praga in se odcejala po dovozni cesti navzdol ter povzročala že itak neizbežen smrad na tem mestu še bolj neznošen. Skandal prve vrste je to! Ali mora res vsak tujec, ki pride v Maribor, najprej stopiti v gnojnico in sniti z nogo v kup govna? Človeku se želodec obrača, če pomisli na isto svinjarijo, ki ji pravijo v Mariboru javna stranišča. In to ravno pri kolodvoru, kjer mora vsak tujec mimo. Prokleta dolžnost občine bi že bila davno, da bi tukaj najprej napravila red. Kakor slišimo, pa to našim klerikalnim občinskim očetom ne dela dosti skrbi in mislijo vprašanje rešiti na ta način, da bodo za obiskovalce porcijunkule pred franciškansko cerkvijo zgradili luksuzno podzemsko stranišče. Tujcem pa nečijo pri njihovem prvem koraku v mesto vzeti iluzije, da se začneja v Mariboru Azija.

Celje.

Takoj po preobratu je na predlog soc. kluba sklenil občinski svet celjski, da se vrne otroški vrtec v Celju svojemu prvotnemu namenu. Ali jok, danes ob 10letnici služi še vedno le za policijsko kasarno in zapor. Koliko koristi to kulturi, si lahko vsak čitatelj sam predstavlja. Prebivalci v bližini pa imajo še to srečo, da lahko žrtvujejo cele noči radi kaljenja nočnega miru, posebno še ob sobotah in nedeljah. Pa kaj to, samo da občina denar dobi. Mi-

slimo, da je skrajni čas in da ne bo treba več pisati o tem, da bodo merodajni faktoji poskrbeli, da ne bodo imeli ljudje več prilike, se zgražati, ker ob aretacijah se marsikaj sliši, to je pač samo ob sebi umevno. Že otroci vedo marsikaj nelepega, ker se zbirajo v gručah pod oknom zapora, posebno kadar se nahaja v njem kak pijanec, ki gotovo ne moli najlepših molitvic. Upravičeno torej zahtevamo, da se ta škandal odpravi, za policijsko kasarno in eventuelni zapor pa se naj dobijo drugi prostori!

Prizadeti.

Podružnica Javne Borze dela v Celju išče razen drugih delavcev in obrtniških nameščenecv eno prvovrstno privatno kuharico za Beograd, eno privatno kuharico za Kruševac, eno prvovrstno kuharico za Split, eno hotelsko kuharico za penzionat v Dubrovniku, eno gospodično 16-20 let staro k dvema malima otrokoma 3 in 5 let, (ta mora znati perfektno nemško), eno privatno sobarico za Kruševac, eno kuharico za uradniško menzo v Šibeniku.

Modrim klerikalcem v album.

Prejeli smo in priobčimo:

»Slovenec« piše v štev. 170 z dne 28. VII. t. l., da obstoja v Celju neka socialistična zadruga »Naprej«, ki je lastnica pekarnice. Dalje pripoveduje o strašanskem neredu, ki »baje« vlada v tem podjetju, med drugim pripoveduje, da se dela tam več kakor 8 ur na dan, da se krši nedeljski počitek in zaposluje mladoletne delavce ob nočnem času.

Mi, ko smo to notico brali, nismo vedeli, katero pekarno misli »Slovenec«, ker je pravi naslov pekarnice spačen, ker ne verjamemo, da so postali klerikalci iskreni zaščitniki 8-urnika in nedeljskega počitka ter branitelji mladoletnih delavcev pred nočnim delom, smo se kajpak tudi zainteresirali za to socialistično pekarno, katero »Slovenec« tako vehementno napada in brani bivše tam zaposlene pomočnike. Radi pomankanja pravega naslova smo morali poiskati najprej pekarno, ki nima obrtnega

lista, kar je »Slovenec« posebno naglašal ter našli, da je to Delavska pekarna v Celju, katera je klerikalnim pekovskim mojstrom in njihovim kolegom zelo na poti, ker, kakor smo se informirali, peče ta pekarna večji in okusnejši kruh, kakor to delajo zasebni pekovski mojstri.

Nadalje smo se informirali na licu mesta o vseh »Slovenčevih« navedbah in ugotovili sledeče:

Delavska pekarna v Celju ima 5 pomočnikov in 3 člane zadruge zaposlene. Mladoletnih delavcev ali vajencev pekarna nima, dela se 8 ur na dan; nedeljski počitek se ne krši. Ob praznikih se dela v Celju pri vseh pekih, zato delajo tudi antiklerikalci v Delavski pekarni. Obrtnega lista še Delavska pekarna res nima, ker je obrtna zadruga, kateri predseduje g. Janič, protestirala proti izstavitvi istega. V Celju je tako, da dobi lažje obrtni list za pekovski obrt bivši natak, če postane klerikalec, kakor pa ena zadruga z usposobljenim in pravilno prijavljenim poslovojem. Baje odločuje v izstavitvi obrtnega lista g. veliki župan v Mariboru, kateri pripada isti stranki kakor g. Janič v Celju. Z ozirom na to, da je naš poročevalec obiskal Delavsko pekarno, smo se informirali o zaposlenju osebja in o delovnem času tudi v drugih pekarnah, kakšen red vlada v kapitalističnih pekarnah ter ugotovili po kontroli, ki se je vršila ponoči od 29. na 30. julija, velik nered.

Radovedni smo, kaj reče oblast k nečuvnemu izkoriščanju mladoletnih delavcev.

Vidite, g. Janič, v vrstah Vaših kolegov imate še dosti gnoja za skidati. Seveda morate to storiti tudi pri sebi. Socialisti smo se borili za 8-urnik in nedeljski počitek ter za odpravo nočnega dela že od tedaj, ko je klerikalni poslanec dr. Funder na Dunaju v parlamentu napadal zakonski načrt za varstvo pekovskih delavcev, ki sta ga predložila socialdem. poslanca ss. Silberberger in Muhitsch. Dr. Funder je trdil, da i noge nastanejo od lenobe ne od dela. K razmeram celjskih pekov se še z ozirom na krušne cene povrnemo.

Celje, 9. avgusta.

Obiskujte Čitalnico Delavske zbornice

v palači Pokojniškega zavoda. Odprta je dnevno od 16. (4.) ure do 21. (9.) ure. Vhod od zadnje strani palače. — Pristopajte kot člani h knjižnici Prosvetnega oddelka Delavske zbornice. Celotna članarina znaša Din 2.—; posojilna knjig večinoma Din 1.—.

Izlet Mariborskih kulturnih društev v Graz.

Prijavljeni udeleženci se obveščajo, da znašajo potni stroški z vizuom vred za nezeleznicarje 75 Din in njih otroke 40 Din, za železnicarje 55 Din in njih otroke 30 Din.

Zvišanje je nastalo radi potrebe uporabe brzovlaka iz Graza in se udeleženci nujno prosiijo, da vplačajo razliko pri naslednjih pooblaščenih: Za Glasbeno društvo žel. delavcev in uslužbencev: Fischer, Korošec in Steinecker, za »Frohsinn«: Kokol, Zupanz in Schaffer in za »Svobodo«: Presl, Bobič in Dvoršak Herman.

Odhod v Graz bo dne 18. t. m. ob 13. uri. Udeleženci se zberejo na kolodvoru ob 12. uri.

Vplačila se sprejemajo samo v sredo med 8. in 11. uro in v četrtek med 18. in 20. uro.

Zahvala.

Podpisana članica podružnice D. T. E. »Svoboda« Studenci se iskreno zahvaljuje članstvu podružnice Trbovlje za darovano mi podporo 200 Din in članstvu podružnice Jesenice za nakazano mi podporo 200 Din, skupno 400 Din, ob prilike moje nezgode.

Delu čast in oblast!

Miltz Korenjak, »Svoboda« Studenci.

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Elektrotehnična delavnica PRATTES & TRABI, Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravlja vse vrste električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowet, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastoji. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Radioaparati gratis!

Nemška razpošiljalna tvrdka odda interesentom v reklamne svrhe in v nadaljnjo priporočilo v Jugoslaviji večje število svojih prvovrstnih sprejemnih radioaparatov (do 4 luči) v last. Nobene obveznosti niso s tem združene. Male stroške (poština, zavoj itd. itd.) mora plačati prejemnik. — Interesenti naj se z dopisnico z natančnim, razločno pisanim naslovom obrnejo na

R a d i o r a z p o š i l j a l n i c o
E. Gräb & C. Rottloff / odd. X.
Berlin, Gartenstrasse 100

Creppe de Chine
in foular svile od 58 Din naprej
kakor tudi vsakovrstne druge svile
v bogati zalogi po najnižjih cenah pri
J. Trplinu, Maribor, Glavni trg 17.

JOSIP MLINARIČ
priporočam svojo bogato zalogo
galanterije, specerije, hišnih
in kuhinjskih potrebščin.
Maribor, Glavni trg št. 17.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898

MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36—38

Telefon 324

Prodajalne v Slomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na zavarovalno znamko D. P.

Naročajte in šlite „Del. Politiko“.

Tiska: Ljudska tiskarna d. d. v Mariboru, predstavitelj Josip Oslak v Mariboru. —

Za pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo izdaja in urejuje Viktor Eržen v Mariboru